

Filmmanus

Området, der ligger på de stejle skrænter ved foden af Kilimanjaro i nærheden af byen Moshi i Tanzania, er opdelt i mange små lodder, og indtil halvfjerdserne var småbønderne selvforsynende med en kombination af dyrehold og dyrkning af mange forskellige afgrøder. Det var således en driftsform, der hvilede i balance.

Den oprindelige balance brød sammen på grund af mange sammenfaldende omstændigheder. Den markante befolkningstilvækst og samtidige ændring af familiemønstre betød, at unge mænd søgte til byerne, og det medførte, at arbejdskraften i området blev reduceret. Cirka 10 % af befolkningen blev ramt af HIV og AIDS, og det har også været medvirkende til mangel på arbejdskraft. Lave kaffepriser, udpining af jord og usikker regnmængde har samtidigt sat det oprindelige produktionssystem under pres.

Mange bønder har opgivet deres små brug på grund af misforholdet mellem den nødvendige arbejdsindsats og udbyttet, og det har medført en frustrerende situation. Børn og kvinder har været mest sårbare og har lidt af underernæring. Fattigdommen har betydet manglende skolegang, og fattigdommen har også mindsket befolkningens evne til at se og udnytte deres muligheder på en klog måde. Mange er således endt i en håbløs situation.

Samlet set er der en større efterspørgsel på fødevarer samtidig med en faldende produktion.

Kaffeproduktionen var i mange år den eneste egentlige indtægtskilde. Verdensmarkedsprisen faldt og man har kun i meget begrænset omfang udnyttet mulighederne for at skabe indtægter ved at sælge andre fødevarer, selvom der faktisk er en stor efterspørgsel på fødevarer i byerne, hvor der har været en særlig stor befolkningstilvækst.

Partnerskabshistorie og dets perspektiver

Den danske hjælpeorganisation Projekt Ulandshjælp til Selvhjælp kaldet PULS, har i mange år haft samarbejdspartnere i det nordøstlige Tanzania. Fra 1995-2000 fokuserede PULS på problemerne med HIV og AIDS i samarbejde med "Tanzanian Assembly of God."

En af hovedkræfterne var Dr. Adela Materu, som i en årrække ledede den Danida-finansierede mobile lægeklinik i landdistrikterne. Adela startede herefter en kvindeorganisation KIWAKKUKI (KWK) eller "Kvinder mod AIDS" i Kilimanjaro District, da hun havde erfaring med forebyggelse, pleje og omsorg af HIV og AIDS ramte.

Det var et vigtigt område at gøre en indsats for, da de syge i høj grad blev udstødt på grund af manglende viden om sygdommen.

KIWAKKUKI kvindegruppen bestod dels af de HIV og AIDS ramte, men også af en stor gruppe raske fattige, som kunne bistå med hjælp til forældreløse børn og de syge voksne. Alle blev hjulpet uanset religion, etniske grupper eller social status.

Fra 2000 har PULS arbejdet med uddannelse for udsatte kvinder samt forbedring af landbrugsmetoder.

I 2013 startede Adela samarbejdet med PULS for at forbedre de HIV og AIDS ramte kvinders situation. Adgangen til medicin for sygdommen ændrede afgørende på leveudsigterne, men det viste sig også at være meget vigtigt at sikre en tilstrækkelig ernæring og bedre indtægtsforhold. Derfor formidlede PULS kontakt til den tanzanianske agronom Dominic Ringo fra RECODA, som gennem mange år havde samarbejdet med blandt andet PULS om at forbedre vilkårene for fattige småbønder i Arusha området.

Relevans og motivation for dette projektsamarbejde

Puls' formål er at formidle sponsorhjælp til selvhjælp i Ulande. Puls støtter modtagernes egne bestræbelser på at forbedre deres tilværelse og blive selvhjulpne. PULS og KIWAKKUKI deler mange værdier for eksempel ansvarlighed, deling og samarbejde. Begge organisationer sigter mod at mobilisere kvinder og det bredere samfund ved at give dem viden og færdigheder.

PULS mente, at næste skridt i deres udviklingsarbejde skulle være en sammenkobling af deres erfaringer til bekæmpelse af HIV og AIDS og deres erfaring med RECODA for at styrke småbønderne.

KIWAKKUKI har således arbejdet sammen med konsulentfirmaet RECODA siden 2014. Sammen har de gennemført landbrugsudviklingsprojekter i Old Moshi-området. Landbrugsprojekterne har vist gode resultater og effektivitet, og småbønderne har ændret deres landbrugsmetoder og forbedret deres levevilkår. I et begrænset omfang kan de HIV- og AIDS ramte deltage i grupperne. Her får de nyt håb, og de nyder samværet og fordelene ved samarbejde med andre, uden at de bliver diskrimineret. I de oprindelige 8 grupper var det planen at der skulle være 10% HIV og AIDS smittede i hver gruppe. I praksis blev det 14%. Desuden blev 96 forældreløse børn integreret i gruppernes husstande, hvilket svarer til 12 forældreløse børn i hver gruppe. Oprindeligt kalkulerede man med 5. I en evaluering af de smittedes erfaringer fremgår det, at de har fået ligeværdig deltagelse i grupperne og nogle af dem er også blevet valgt til ledende poster. Deres resultater er fuldt på højde med de øvrige gruppemedlemmers resultater.

RECODA har også introduceret VSLA, som er en spare- og lånemetode, der er blevet instrumentet til at skabe en kultur for at spare penge og skabe kapital. Kvinderne fortæller, at de nu har adgang til lån til forbedring af deres landbrugsproduktion og andre former for aktiviteter, som kan skabe indtægter.

I Old Moshi-området startede RECODA med 8 grupper med ca. 35 bønder i hver gruppe. De dygtigste bønder i grupperne fik lidt ekstra uddannelse, kunne kalde sig superfarmer og havde dermed ret til at undervise andre. Nogle af superbønderne er efterfølgende blevet nøglepersoner til at sprede metoderne til nabolandsbyer og 11 nye grupper er startet i Old Moshi-området. De gode resultater har dannet baggrund for at planlægge en yderligere udbredelse af metoderne til nye områder i nabolaget. Nu efter tre års samarbejde har de oprindelige otte grupper etableret deres eget andelsselskab med det formål at sælge deres afgrøder og indkøb af foder og såsæd i fællesskab.

Yderligere udbredelse til Rombo området.

I de oprindelige 19 grupper var det højtuddannede agronomer fra RECODA, der underviste bønderne fra 2014 til 2017 i Old Moshi. Det nye projekt fra 2017 til 2019 bygger på de indhøstede erfaringer i Old Moshi District. Underviserne i Rombo området er superfarmere, hvilket gør projektet langt billigere. Ligesom de tidligere projekter undervises der i integration af HIV og AIDS-smittede, således at stigmatiseringen af de smittede formindskes.

Komponenterne er tilpasset landbrugsmetoder, spare-låne grupper, træning af rettigheder og relevant lovgivning samt lederudvikling inden for bondegrupperne. Landsby- og distriktsledere og ansatte landbrugsrådgivere involveres og trænes, så disse bedre kan bidrage til at forankre resultaterne til gavn for bæredygtigheden. Den bærende tanzanianske partner i dette mindre projekt er KIWAKKUKI, der siden 2014 har orienteret sig mod RIPAT, som en ny ressourcebaseret tilgang. KIWAKKUKI har stået "i lære" hos RECODA i tre år, og er nu selv klar til at implementere i det nye distrikt.

Ændrede dyrkningsmetoder og resultaterne.

Demonstrationsmarkerne ligger ofte ved skolen eller ved kirken, så flest mulige beboere og ikke kun gruppemedlemmer ser resultaterne af projektet. De kan se, hvordan man opsamler vand, fordi bananplanternes huller er nøje opmålt, så vandet løber fra det ene hul til det andet. De ser demonstreret, hvordan kasava voldene går på tværs af konturerne, så vandet kommer planterne til gavn. Anvendelse af gødning bliver også demonstreret. De kan se højbede med grøntsager, hvor man på meget lidt jord kan forsyne

en familie med grøntsager fra en keyhole garden. Man viser også, hvordan man med fordel kan dyrke flere afgrøder på det samme jordstykke. For eksempel bønner under majs. Gruppemedlemmerne skal videregive deres lærdom til mindst tre andre fattige bønder. Desuden skal de under oplæringen give deres elever såsæd og stiklinger.

Efter det første år introduceres forskellige muligheder for husdyr: malkegeder, høns, kyllinger, grise og kaniner. En bonde udtaler " Tak fordi projektet har vækket os af den dybe søvn af fattigdom. Tak fordi I fortalte os, hvad der står i bøgerne, det ville jeg gerne have vidst for 30 år siden. " En anden bonde sagde: " Jeg vidste ikke, at jeg kunne lære så meget i min høje alder. "

Landbrugs distrikts mikro finansiering

Etablering af **VSLA**. En af nøglekomponenterne er at fremme landsby låne- og spare virksomhed. Hovedformålet er at sikre, at en del af indtægterne fra salg af landbrugsprodukterne bliver sparet, og der bliver skabt en del kapital. Når denne kapital foreligger giver det medlemmerne mulighed for at låne op til tre gange deres indskud. VSLA er således en af de vigtigste interventioner i RIPAT modellen, da den giver sikkerhed for bøndernes penge og adgang til lån og mulighed for forsikring i tilfælde af svigtende indtægter eller kriser. De fleste gruppemedlemmer sagde, at adgangen til VSLA aktivitet var en af de vigtigste i landbrugsprojektet. En bonde sagde: " Hvis det ikke havde været for VSLA aktiviteter, ville vores gruppe ikke have opnået at blive så stærk, som den er i dag. " En anden farmer sagde: " Mange mennesker ønsker at være i vores gruppe, ikke fordi de ønsker at lære nye landbrugsmetoder, men de var tiltrukket af VSLA aktiviteterne. " 94% af bønderne ønsker at deltage i VSLA aktiviteterne.

Betydning for bønderne og deres familier.

Bønderne deltager aktivt i gruppedannelsen. De er også med til at udvælge demonstrationsmarken og får på forhånd at vide, hvad formålet med projektet er: At give bønderne en stemme og nogle valgmuligheder, så de kan forbedre deres egen tilværelse. Demonstrationsmarken viser den traditionelle måde at dyrke majs og andre afgrøder på. Lige ved siden af vises den nye teknik med at holde på vandet og med forbedret såsæd, brug af husdyrgødning og uden brug af kemikalier. Det er tydeligt at se forskellen på de to metoder.

Gennem undervisning og mobilisering kan bøndernes indstilling beviseligt ændres fra afmagt til handlekraft. De erfarer ved selvsyn, at de på det samme stykke jord med den traditionelle metode kunne dyrke 4 sække majs, mens de med de forbedrede metoder kunne høste 11 sække majs.

Familierne erfarer også, at de nu har fået mulighed for at give deres børn op til tre måltider om dagen, hvor det tidligere kun var et måltid. Desuden har de nu lært om hygiejne, vitaminer og mineraler, kulhydrater, fedtstoffer og sammensætter derfor nu en meget mere varieret kost.

RIPAT modellen: Gennem evaluering af de første gruppers erfaringer er det blevet tydeligt, at de vigtigste forandringer i bøndernes tilværelse handler om organisering, og det at bønderne får mulighed for at vælge, hvad de ønsker at fordybe sig i. Demonstrationsmarkerne udgør den vigtigste undervisningsmulighed med "hjælp til selvhjælp" filosofien, for at undgå donorafhængighed. Gennem det strukturerede arbejde af agronomer fra RECODA, landbrugsrådgivere fra regeringen og superfarmerne bliver bønderne uddannet i de forskellige RIPAT komponenter.

Bøndernes egen evaluering viser, at det vigtigste, de lærte, var dyrkning af bananer, som er et solidt kosttilskud. Som nummer to ser de orange sweet potato eller søde kartofler, som er en ny afgrøde, der indeholder meget a vitamin, og som har mange anvendelsesmuligheder.

VSLA, som er en spare/låne metode figurerer som nummer 3.

Som nummer fire siger farmerne: viden om dyrkningsmetoder: Husdyrgødning og metoder til at opsamle og fastholde jorden og vandet. Vigtigheden af at holde jorden dækket med afgrøder –dels for at holde på fugtigheden og dels for at have kvælstofsamlende planter i bunden af bedet.

Som nummer 5 svarer bønderne: forbedrede malkegeder, der giver to liter mælk dagligt. De får to kid med meget større væksthastighed end de traditionelle geder, der kun får et kid og giver meget lidt mælk.

Nummer 6 er: opdræt af forbedrede haner, høner og kyllinger.

Nummer 7 er: viden om opdræt af grise.

Hvad angår dyrehold har bønderne lært om stalde, hønsehuse og redekasser, fodring og pasning, da de forbedrede dyr har behov for mere opmærksomhed end de traditionelle.

Nummer 8 er: grøntsags dyrkning i højbede.

Hvad mener myndighederne om projekterne?

Myndighedernes landbrugsrådgivere udtaler, at det er dejligt at se, at bønderne er motiverede. Bønderne tager de nye metoder fra demonstrationsmarkerne med hjem og kopierer dem på deres egen jord. Selv naboerne efterligner gruppens arbejde. Det er godt, at de lærer at dyrke mange forskellige grøntsager, da det højner sundhedsværdien af den mad, de spiser. Rådgiverne er glade for superfarmernes arbejde, da det aflaster dem selv i deres arbejde med oplæring og træning.

Rådgiverne fremhæver, at den varierede og øgede fødevarerproduktion lokalt øger kvaliteten og tilgængeligheden. Bønderne lærer om fødevarernes indhold, og de udvikler nye produkter. Hermed udvikles der nye værdikæder. For eksempel søde kartofler. Disse kan sælges uforarbejdede, men forarbejdes de til juice eller chips, får de en meget højere markedsværdi. Et andet eksempel kunne være en bonde, der dyrker bananer, men mangler penge, kan sælge grønne bananer til en lav pris. Når bananerne er modne, kan han sælge lidt dyrere, venter han endnu længere, kan han sælge tørre bananchips endnu dyrere, men vælger han at vente, til han har lavet bananmel, får han den bedste pris for sin vare. Bønderne lærer at reducere deres udgifter ved produktionen, og dermed øger man profitten.

District Officer Erica Lyimo, der har fulgt projektet i tre år, udtaler, at projektet har været rigtig godt på mange måder i forhold til både fattige bønder og de HIV og AIDS smittede. Men den største sideeffekt er, at bønderne nu har råd til at sende deres børn i skole og give dem nok sund kost. Hermed lærer børnene mere i skolen. Konsekvensen af de gode resultater er, at guvernøren og den lokale administration har afsat 30.000 kr. til fordeling direkte i grupperne i 2018 og 2019.

Hvad er fremtidsperspektiverne?

1. Vandforsyning i tørtiden. Ved at bygge kanaler eller rørlægge kilder sikres en stabil forsyning af vand, der kan ledes hen til marker, der kan dyrkes hele året. Beregningsarbejdet skal udføres af en lokal ingeniør og arbejdet skal udføres af de lokale bønder. Finansieringen skal være 50% donorbetalt og 50% betalt af bønderne af hensyn til ejerskabet.

2. Supervision. RECODA forpligter sig på at supervisere de nye grupper i Rombo mindst en gang om måneden indtil juni 2019 for at sikre kvaliteten af undervisningen og spredningen af viden til nye grupper.

3. Fortalervirksomhed. RECODA forpligter sig til at holde kontakt til de forskellige interessenter: Distrikt Guvernøren, Amts- kommune- og landsbyledere for at sikre politisk bevågenhed, høj prioritering og lokal finansiering og organisering.

4. Visioner. For at minimere skovfældningen i området, samt reducere luftvejs- og sundhedsmæssige problemer, der er ved brug af trækul, har vi i samarbejde med to lokale NGOer ansøgt om videreudvikling af en solar cooker, lokalt fremstillet og derigennem skaffe 25 arbejdspladser i løbet af to år. For de fattige familier vil brugen af solar cooker betyde både en økonomisk og tidsmæssig besparelse i hverdagen, og den har tjent sig selv hjem på de første tre måneder. Projektet er i den grad bæredygtigt da det både er billigt at anskaffe og at anvende.